

Ivan Pirozhnik

Akademia Pomorska w Słupsku

Słupsk

ivan.pirozhnik@apsl.edu.pl

ORCID: 0000-0003-1667-8644

Katarzyna Zagożdżon

Starostwo Powiatowe w Słupsku

Słupsk

kasiazagodzian@wp.pl

CZYNNIKI EKOLOGICZNE USŁUG TURYSTYCZNYCH OBSZARÓW NADMORSKICH NA POMORZU ŚRODKOWYM ECOLOGICAL FACTORS OF TOURIST SERVICES OF SEA AREAS IN CENTRAL POMERANIA

Zarys treści: W artykule przedstawiono zagadnienie zastosowania czynników ekologicznych w działalności obiektów zakwaterowania turystycznego na Pomorzu Środkowym. Celem artykułu jest analiza działań proekologicznych przy świadczeniu usług hotelowych zakwaterowania turystów w regionie nadmorskim oraz wyjaśnienie niezbędnych działań wg opinii turystów i menedżerów branży, które trzeba podjąć dla osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju turystyki nadmorskiej. Badania terenowe przeprowadzono na reprezentacyjnym obszarze w trzech miejscowościach nadmorskich (Rowy, Dąbki i Poddąbie) gminy wiejskiej Ustka w letnich sezonach turystycznych (czerwiec–sierpień) 2016 oraz 2017 roku. Do opracowania wyników zastosowano analizę analityczno-syntetyczną, ukierunkowaną na określenie stopnia zastosowania czynników ekologicznych w działalności obiektów zakwaterowania turystów. Podstawowe materiały statystyczne o rozwoju gospodarki turystycznej w jednostkach lokalnych Pomorza Środkowego pozyskano z opracowań statystycznych WUS w Gdańsku i Szczecinie. Wykorzystano metodę dokumentacyjną, przeprowadzono badania ankietowe turystów oraz menedżerów obiektów zakwaterowania turystów. Wstępne wyniki badań w wybranym regionie wykazały, że wszystkie grupy wiekowe deklarują chęć udziału w akcji proekologicznej w czasie pobytu w miejscowościach nadmorskich, ich aktywność wzrasta przy wyższych poziomach wykształcenia. Wprowadzenie nowoczesnych technologii i systemów zarządzania obiektami oraz poszerzenie akcji promujących ochronę środowisko w obiektach hotelowych

i regionie (32% wskazań), razem z działaniami przy ograniczaniu zużycia wody, segregacji odpadów, obniżaniu zużycia energii cieplnej i energetycznej (61% wskazań), są deklarowane przez turystów jako priorytetowe kierunki działalności proekologicznej. Dla większości średnich i starszych grup wiekowych czynnik dbałości o stan środowiska przy wyborze obiektów zakwaterowania zajmuje trzecią–czwartą pozycję (po czynnikach położenia nadmorskiego obiektu i jakości usług hotelowych), lokując się na drugiej pozycji dla najmłodszej grupy wiekowej. Aktywny udział w akcjach proekologicznych w obiektach hotelowych zadeklarowała niemal połowa ankietowanych (46%), ponad 1/3 badanych (34%) nie ma nic przeciwko udziałowi w takich akcjach, dopóki nie wpływa to na ich komfort w trakcie pobytu. Działania proekologiczne, nowe innowacyjne technologie przyczyniają się przede wszystkim do podniesienia kosztów (jak wskazuje 52% menedżerów badanych obiektów) działalności obiektów zakwaterowania na pierwszych etapach, poprawiając ich pozycję konkurencyjności na rynku lokalnym w przyszłości.

Słowa kluczowe: turystyka nadmorska, funkcje turystyczne, czynniki proekologiczne, „zielone” hotele, zrównoważona turystyka, Pomorze Środkowe

Key words: coastal tourism, tourist functions, environmental factors, “green” hotels, sustainable tourism, Central Pomerania

Wstęp

Turystyka, będąca szansą proekologicznej restrukturyzacji gospodarki, ma w pewnym stopniu rozbudowany system zarządzania środowiskowego, oparty na wskaźnikach i normach korzystania ze środowiska przyrodniczego. W składzie takich wskaźników są uwzględniane naturalna chłonność terenów rekreacyjnych, ich pojemność ekologiczna oraz chłonność infrastruktury techniczno-inżynierskiej [Warszyńska, Jackowski 1978; Krzymowska-Kostrowicka 1997, Jędrzejczyk 2000, Kowalczyk, Derek 2010, s. 134–137]. Tworzą one podstawę proekologicznych norm przy opracowaniach planistycznych zagospodarowania turystycznego terenów w różnych rodzajach planów i strategii (Strategia rozwoju gminy, Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (MPZP), Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i in.). Zastosowanie Programów Czystej Produkcji i wdrażanie technologii bezpiecznych dla środowiska z wprowadzeniem polityki zrównoważonego rozwoju regionów turystycznych w krajach UE zdominowały politykę i gospodarczy rozwój ostatnich dekad [Jędrzejczyk 2000, s. 139–144]. Dla zachowania w jak najlepszym stanie środowiska naturalnego, główną uwagę skupia się na zrównoważonym rozwoju turystyki, określanej jako formę rozwoju zagospodarowania turystycznego, zarządzania i aktywności turystycznej, która podtrzymuje ekologiczną, społeczną i ekonomiczną integralność terenów, a także zachowuje dla przyszłych pokoleń w niezmiennym stanie zasoby naturalne i kulturowe tych obszarów [Zaręba 2006, s. 37; Zentalska 2016].

Chociaż koncepcja zrównoważonego rozwoju została powszechnie uznana, nadal konieczne jest rozważanie ekonomicznych, środowiskowych i społecznych

skutków rozwoju turystyki. Istotnym krokiem w tym zakresie jest decyzja wprowadzenia przez Komisję Europejską kryteriów unijnego oznakowania certyfikatu ekologicznego *Ecolabel*. Dla usług zakwaterowania turystycznego hotele, pensjonaty i kempingi ubiegające się o ten certyfikat powinny być wyposażone w energooszczędne urządzenia, termoregulatory, wodooszczędną armaturę sanitarną, mieć zoptymalizowaną liczbę prań, powinny generować jak najmniej odpadów, wycofać używanie jednorazowych naczyń, artykułów toaletowych oraz ręczników, wprowadzić plan zmniejszania odpadów spożywczych i przeprowadzić szkolenie personelu w zakresie procedur ochrony środowiska [Pająk 2017]. Certyfikaty i standardy ekologiczne [*Ecolabel* i inne, Kapera 2018, s. 29] powinny bezpośrednio aktywizować praktykę podnoszenia ekologicznego poziomu usług oferowanych przez hotelowe obiekty zakwaterowania, firmy turystyczne i destynacje, a także zwiększenia ich konkurencyjności, co przyspieszy realizację programów w zakresie turystyki zrównoważonej.

Koncepcja „zielonych hoteli” i wdrożenie jej instrumentów to stosunkowo nowe inicjatywy w sektorze hotelarsko-gastronomicznym współczesnego rynku turystycznego. Rynek usług hotelarskich różnych typów obiektów zakwaterowania turystycznego wykazuje przy tym wyższy poziom zużycia energii (98 MJ/dobę w hotelach, przy 87 MJ w gospodarstwach domowych rozwiniętych krajów OECD), przy większym zapotrzebowaniu na wodę (350 l/dobę w hotelach i 160 l/dobę w gospodarstwach domowych), wysokich wskaźnikach wytwarzania odpadów (1–2 kg dzień/osobę). Sektor turystyczny (głównie transport oraz hotele) przyczynia się do zmian klimatu, odprowadzając około 5% światowej emisji CO₂ [Cembruch-Nowakowski 2019, s. 160]. W takiej sytuacji czynniki ochrony środowiska, redukcja zużycia energii, wody, ilości odpadów powinny być szerzej uwzględniane w polityce branży turystycznej i hotelowej, jako instrumenty zrównoważonego zarządzania środowiskiem [Hann i in. 2018].

Wybrzeże Bałtyku należy do najatrakcyjniejszych pod względem turystycznym regionów Polski. Turystyka nadmorska (przybrzeżna) obejmuje turystykę plażową i rekreację, w tym pływanie i opalanie się, a także inne działania związane z bliskością morza, takie jak przybrzeżne wycieczki i obserwowanie walorów przyrodniczych oraz historyczno-kulturowych. Jej głównym celem są różne formy aktywności turystycznej, opierające się na korzystaniu z kąpielisk morskich, plaż, uprawianiu sportów wodnych (żeglarstwo, windsurfing, nurkowanie i in.). Swoim zasięgiem przestrzennym obejmuje ona wszelkie przejawy aktywności fizycznej podejmowanej przez turystów w pasie wybrzeża w zasięgu do 10 km od brzegu w stronę lądu oraz w zasięgu do 20 Mm od linii brzegu morskiego w stronę morza. Turystyka morska dotyczy głównie aktywności związanej z otwartą przestrzenią morską (do 150 Mm), obejmując takie zajęcia, jak żeglarstwo, sporty wodne (często uprawiane w wodach przybrzeżnych) i rejsy wycieczkowe w regionach, które można zwiedzić w ciągu jednego tygodnia (np. baseny Morza Śródziemnego lub Bałtyckiego). Turystyka morska występuje w różnych formach organizacyjnych turystów krajowych i zagranicznych, takich jak wycieczki pełnomorskie (statkami, promami i jachtami), żeglugę przybrzeżną, żeglarstwo, kajakarstwo oraz turystykę podwodną [Butowski 2014, s. 60–61].

Występowanie unikatowych walorów w postaci plaż i wód morskich, lasów i różnych typów wybrzeża przyciąga corocznie ponad 12 mln uczestników (dotyczy osób w wieku 15 lat lub więcej) krajowego ruchu turystycznego. Popytowi na turystykę towarzyszą działania zwiększające podaż usług turystycznych, z którymi wiąże się realizacja różnorodnych form zagospodarowania turystycznego. Czynniki ekologicznego poziomu usług turystycznych odgrywają, naszym zdaniem, coraz istotniejszą rolę we współczesnych mechanizmach kształtowania satysfakcji klienta na rynku turystycznym, modelach biznesowych tworzenia przewagi konkurencyjnej produktów [Johann 2019]. Unikatowe walory przyrodnicze i kulturowe regionów nadmorskich, rozwijająca się współpraca międzynarodowa wspierana z funduszy UE oraz moda na turystykę przybrzeżną i morską otwierają przed Regionem Morza Bałtyckiego nowe możliwości rozwoju [Kizielewicz 2014, s. 88; Studzieniecki, Palmowski 2019]. Warto przy tym brać pod uwagę, że turystyka w znacznym stopniu obciąża lokalne środowisko i ekosystemy, przyczyniając się do wyższego zużycia wody, większej ilości odpadów oraz wzrostu emisji powodowanego przez transport lotniczy, drogowy i morski w szczycie sezonu turystycznego. Z tego punktu widzenia analiza procesów zastosowania proekologicznych działań w obiektach hotelowych zakwaterowania turystycznego jest jak najbardziej wskazana dla podniesienia konkurencyjności obszarów nadmorskich Polski.

Metody i materiały badań

Celem badania jest analiza czynników i działań proekologicznych przy świadczeniu usług hotelowych zakwaterowania turystów w regionie nadmorskim oraz wyjaśnienie niezbędnych wg opinii turystów i menedżerów branży działań, które trzeba podjąć dla osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju turystyki nadmorskiej. Wskazano również na pewne zagrożenia środowiskowe (czynniki zanieczyszczeń, nadmiernego hałasu, degradacji środowiska naturalnego czy zniekształcenia krajobrazu), związane z prowadzeniem działalności turystycznej oraz cechy turystyki zrównoważonej. Badania terenowe przeprowadzono w trzech miejscowościach nadmorskich (Rowy, Dębina i Poddąbie) gminy wiejskiej Ustka w letnich sezonach turystycznych (czerwiec–sierpień) 2016 oraz 2017 roku. Jak wykazują poprzednie badania [Jaźewicz 2009, Parzych 2013, 2017], dany obszar może być uznany za reprezentacyjny dla Pomorza Środkowego, ponieważ ma stosunkowo rozwinięty poziom funkcji turystycznej, wysoką dynamikę wzrostu ruchu turystycznego w latach 2013–2018 (134%) oraz jego krajowy zasięg – śląskie, mazowieckie, małopolskie województwa kumulują ponad 2/5 przyjazdów turystów). Wykorzystano dwie metody badawcze: metodę dokumentacyjną oraz badania ankietowe turystów oraz menedżerów i właścicieli wybranych 27 obiektów zakwaterowania turystycznego. Dla sondażowego badania ankietowego dobór próby miał przypadkowy charakter, skierowany do 121 respondentów-turystów. Charakter badania był diagnostyczny, tylko i wyłącznie dla osób chętnych. Podstawowym narzędziem badawczym był kwestionariusz

ankiety dla turystów, zawierający – oprócz metryczki osobowej (5 pytań) – 14 pytań zamkniętych (w tym 5 z możliwością uzupełnień otwartych) w zakresie zastosowania kryteriów zrównoważonego rozwoju oraz cech ekologicznych świadczonych usług. Dla menedżerów i właścicieli 28 obiektów hotelowych ankieta zawierała 30 pytań o stanie technicznym obiektu, wykorzystaniu energii i wody, środkach czystości i higienie, żywieniu turystów, samoocenie poziomu „ekologiczności” obiektu i niezbędnych działaniach dla jej podwyższenia (uzupełnionych wywiadem społecznosciowym). W grupie ankietowanych turystów 52% stanowiły kobiety, a 48% mężczyźni wszystkich grup wiekowych (21–35 lat – 25%, 36–50 lat – 46%, 51–65 lat – 16,5%, powyżej 65 lat – 10%). Blisko połowa ankietowanych (49%) zadeklarowała, że posiada wyższe wykształcenie. Grupę z wykształceniem średnim reprezentowało 34% ankietowanych, na trzecim miejscu była grupa respondentów z wykształceniem zawodowym (11%). Najmniej osób zadeklarowało wykształcenie gimnazjalne (5%) oraz podstawowe (2%, tylko kobiety). Ogółem nieco ponad połowa ankietowanych (51%) podała jako miejsce zamieszkania obszary wiejskie, a 49% zamieszkiwało w miastach. Do opracowania wyników zastosowano analizę analityczno-syntetyczną, ukierunkowaną na określenie stopnia zastosowania czynników ekologicznych w działalności obiektów hotelowych. Podstawowe materiały statystyczne i empiryczne o rozwoju gospodarki turystycznej w jednostkach administracyjnych Pomorza Środkowego pozyskano z opracowań statystycznych WUS w Gdańsku i Szczecinie.

Rozwój funkcji turystycznej i czynniki wyboru miejsc zakwaterowania turystycznego w miejscowościach nadmorskich

Aktywny obszar nadmorskiej recepcji turystycznej w składzie województw pomorskiego i zachodniopomorskiego zaliczany jest do największych w Polsce [Rydz 2014], zarówno pod względem liczby miejsc noclegowych (254 tys.), liczby turystów (około 6,1 mln.), jak również liczby udzielonych noclegów (około 25 mln), co stanowi 32% miejsc turystycznych kraju, 9,1% zarejestrowanego ruchu w obiektach turystycznych oraz 28% ogólnej liczby udzielonych noclegów w Polsce w 2018 r. wg statystyk GUS (tab. 1). Analizując regionalną strukturę branży turystycznej, należy wziąć pod uwagę, że pojemność bazy turystycznej w badaniach statystycznych GUS Polski nie zawsze w pełni pokazuje jego rzeczywistą pojemność, ponieważ nie uwzględnia obiektów o pojemności mniejszej niż 10 miejsc. W rezultacie, zgodnie z badaniami regionalnymi, z wykorzystaniem lokalnych metod obliczeniowych i pośrednich (zużycie wody i zrzuty ścieków), w województwach nadmorskich rzeczywistą pojemność bazy turystycznej w strefie przybrzeżnej w 2017 r. oszacowano na 550 tys. miejsc, choć statystyki pokazały tylko 208 tys. miejsc [Szwichtenberg 2019, s. 17].

Tabela 1

Funkcja turystyczna obszarów Pomorza Środkowego (2018 r.)

Table 1

Tourist function of the Central Pomerania region (2018)

Regiony/ powiaty	Udział sekcji zakwaterowanie i gastronomia w liczbie podmiotów gospod. %	Miejsca w obiektach noclegowych (tys.)	Ilość turystów w obiektach noclegowych (tys.)	Udzielonych noclegów (tys.)	Wskaźniki funkcji turystycznej		
					Baręty (miejsc na 100 mieszkańców)	Schneidera (turystów na 100 mieszkańców)	Charvata (noclegów na 100 mieszkańców)
Powiaty Pomorza Środkowego							
Kołobrzeski	18,0	32,0	773,1	5 678,7	40	972	7 139
Koszaliński m. Koszalin	14,5 4,7	18,2 0,9	232,9 50,0	1 321,6 90,9	27 1	351 46	1 991 85
Sławieński	15,9	15,6	207,0	1 466,6	28	367	2 600
Słupski m. Słupsk	10,9 5,3	12,3 1,0	197,6 32,1	1 021,7 114,8	12 1	200 35	1 034 126
Lęborski	13,0	11,7	123,5	692,8	18	186	1 045
Województwa nadmorskie							
Pomorskie	5,4	115,9	3 047,8	9 815,9	5	131	421
Zachodniopomorskie	5,9	138,1	3 041,2	15 153,5	8	179	891
Polska	3,15	798,7	33 895,9	88 860,5	2	88	231

Źródło: obliczenia własne na podstawie: 1) Rocznik statystyczny województwa pomorskiego. Podregiony, gminy, powiaty. 2019, Gdańsk, WUS, s. 289–297; 2) Rocznik statystyczny województwa zachodniopomorskiego. Podregiony, gminy, powiaty. 2019, Szczecin, WUS, s. 316–318.

Grupa powiatów Pomorza Środkowego, na podstawie analizy rozwoju funkcji turystycznych (tab. 1), cechuje się nieco liczniejszymi sektorami zakwaterowania turystycznego i gastronomii (sekcje 55 i 56 PKD) w jednostkach województwa zachodniopomorskiego (14–18% w ogólnej liczbie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych województwa) oraz większym poziomem rozwoju funkcji turystycznej (350–1000 turystów na 100 mieszkańców w skali roku), w porównaniu z powiatami województwa pomorskiego (11–13% obiektów gospodarki turystycznej w liczbie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych oraz niższe wskaźniki poziomu rozwoju funkcji turystycznej: 180–200 turystów na 100 mieszkańców). W jednostkach administracyjnych Pomorza Środkowego, w stosunku do średnich

wskaźników w województwach bałtyckich, wskaźniki udziału obiektów turystycznych w ogólnej liczbie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych ponad dwukrotnie przekraczają ogólny poziom regionu nadmorskiego (tab. 1).

Analiza dynamiki funkcji rynkowych województw na podstawie wskaźników: udziału regionu w krajowych przyjazdach turystycznych (%) oraz tempo dynamiki krajowych podróży do regionów w 2018 r., w stosunku do wielkości ruchu turystycznego w 2013, wykazała, że województwa nadmorskie (pomorskie, zachodniopomorskie) wchodzi w skład **grupy liderów** rynku turystycznego kraju z wysokim udziałem (11–13%) w krajowym rynku podróży i wysokim tempie wzrostu (136–147%), które przekraczają średnią krajową w analizowanym okresie [Pirozhnik 2019]. Z pozycji warunków ekologicznych trzeba brać również pod uwagę, że obszar, na którym koncentruje się cała gospodarka turystyczna związana z wybrzeżem Bałtyku, określanej jako Nadmorska Strefa Rekreacyjna, jest wyjątkowo niewielki: liczy około 0,75–1,0 tys. km², z przewagą wiejskich gmin nadmorskich (79 jednostek osadniczych) [Rydz 2014, Szwichthenberg 2019]. Według metodologii Eurostatu do obszarów nadmorskich natomiast zaliczono 55 gmin (2,2%) spośród 2477 gmin funkcjonujących w Polsce w 2019 r. Są one usytuowane nad Morzem Bałtyckim lub pozostają w bezpośredniej bliskości morza, obejmując obszar 7917 km². Na ich terenie odnotowano 2 700 obiektów noclegowych – 24,0% wszystkich turystycznych obiektów noclegowych, w których zrealizowano ponad 25% noclegów turystycznych udzielonych w Polsce [*Turystyczne obiekty noclegowe...* 2019, s. 1].

Analiza na szczeblu lokalnym potwierdza w gminach nadmorskich o wyspecjalizowanej funkcji turystycznej wysoki udział sekcji zakwaterowania i gastronomii (na przykład 26–27% w mieście i gminie Ustka, 22–27% w mieście i gminie Darłowo, osiągając 30% w gminie wiejskiej Kołobrzeg i 57% w gminie miejsko-wiejskiej Mielno). Ogółem w gminach Pomorza Środkowego z najbardziej rozwiniętą funkcją turystyczną (na odcinku Darłowo–Łeba) w 2018 roku było realizowano 10% wszystkich noclegów udzielonych turystom, a ich ogólna liczba 2,3 mln stanowiła 60% ruchu turystycznego w Kołobrzegu – największym polskim uzdrowisku nad Bałtykiem. W lokalnym reprezentacyjnym regionie gminy Ustka poziom rozwoju infrastruktury zakwaterowania turystycznego ustępuję wschodnim nadmorskim gminom województwa zachodniopomorskiego (tab. 2), ale intensywność ruchu turystycznego jest na porównywalnym poziomie.

Tabela 2

Gospodarka turystyczna w wybranych gminach nadmorskich
Pomorza Środkowego (2018 r.)

Table 2

Tourism economy in selected coastal municipalities
of Central Pomerania (2018)

Gminy	Noclegi udzielone turystom		Turystów na 100 mieszkańców gminy	Gęstość miejsc noclegowych na 1 km ²
	Ogółem (tys.)	% obszarów nadmorskich		
M. Kołobrzeg	3 764,1	16,5	1 181	702
Miejsko-wiejska Mielno	1 261,1	5,5	4 269	280
M. Darłowo	347,0	1,5	499	244
Wiejska Postomino	362,7	1,6	997	22
M. Ustka	578,6	2,5	724	48
Wiejska Ustka	385,8	1,7	708	31
M. Łeba	625,9	2,7	2 905	71
Polska	88 860,5	25,7	88,2	2,6
Obszary nadmorskie Polski	22 816,9	100,0	x	28,0

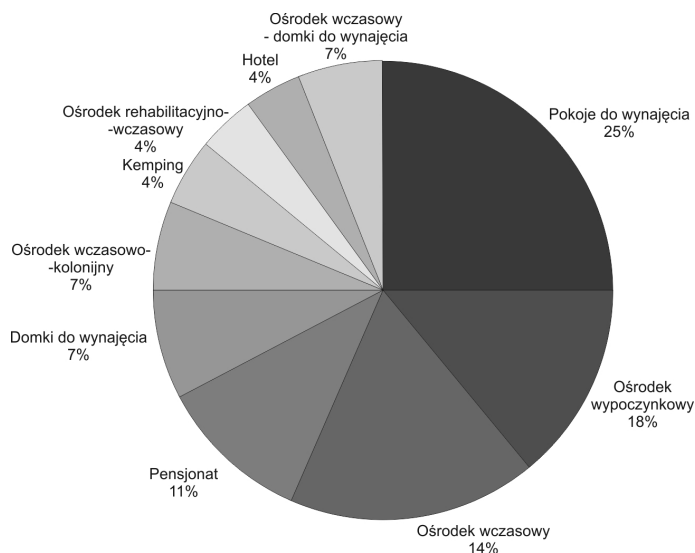
Źródło: *Rocznik statystyczny gospodarki morskiej*, 2019, Szczecin, WUS, s. 284–297.

Występująca koncentracja funkcji turystycznej na ograniczonym pasie krajo-
brazów nadmorskich powoduje pewne utrudnienia w realizacji koncepcji zrówno-
ważonego rozwoju i wymaga szerszego zastosowania programów rozwoju „zielo-
nych” hoteli. Zastosowanie dalszych programów rozwoju turystyki zrównoważonej
powinno uwzględniać, że w nadmorskiej strefie występuje postępująca antropizacja
środowiska przyrodniczego, co skutkuje osłabieniem jego potencjału samoregulacyj-
no-odpornościowego. Oprócz przekształceń środowiska przyrodniczego, występują
również formy jego antropizacji oraz zmiany, które wynikają z położenia nad mo-
rzem (dynamika oraz ewolucja strefy brzegowej, zanieczyszczenie przybrzeżnych
wód morskich, degradacja ekosystemów wydmowych oraz uruchamianie procesów
eolicznych przy rozszerzeniu użytkowania pod tereny rekreacyjne). Nadmierne ob-
ciążenie rekreacyjne wydm, na przykład, prowadzi do zniszczenia roślinności i gle-
by oraz w konsekwencji do uruchomienia procesów eolicznych. Zmiany środowiska
przyrodniczego mają wówczas charakter destrukcyjny [Przewoźniak 2001, s. 46].

Dla określenia tendencji zachowań proekologicznych w badanym regionie Pomo-
rza Środkowego na terenie wiejskiej gminy Ustka w latach 2016–2017 przeanalizo-
wane zostały, jak podano wyżej, zachowania turystów oraz menedżerów branży za-
kwaterowania turystycznego w trzech miejscowościach nadmorskich (Rowy, Dębina
i Poddąbie). Ogólna pojemność bazy turystycznej w gminie Ustka stanowiła w 2018 r.
6,7 miejsc, liczba turystów w obiektach noclegowych osiągnęła 60 tys. (w tym 10%

turyści zagraniczni). W obiektach zakwaterowania, poddanych badaniom, było 3,4 tys. miejsc, w tym małe obiekty do 100 miejsc, stanowiące 63% liczby obiektów, skupiały tylko 22% ogółu miejsc, a średnie i duże (37%) obiekty (101–500 miejsc) koncentrowały 78% pojemności bazy noclegowej. Najbardziej rozpowszechnioną formą prowadzenia działalności turystycznej (zakwaterowanie w obiektach hotelowych) jest (ryc. 1) wynajem apartamentów/pokoi, który stanowił ¼ badanych podmiotów, na drugim miejscu znajdują się ośrodki wypoczynkowe (18%), zaś na trzecim – ośrodki wczasowe (14%). Najmniej rozwinięta jest sieć hoteli, ośrodków rehabilitacyjno-wypoczynkowych oraz kempingów (po 1 obiekcie).

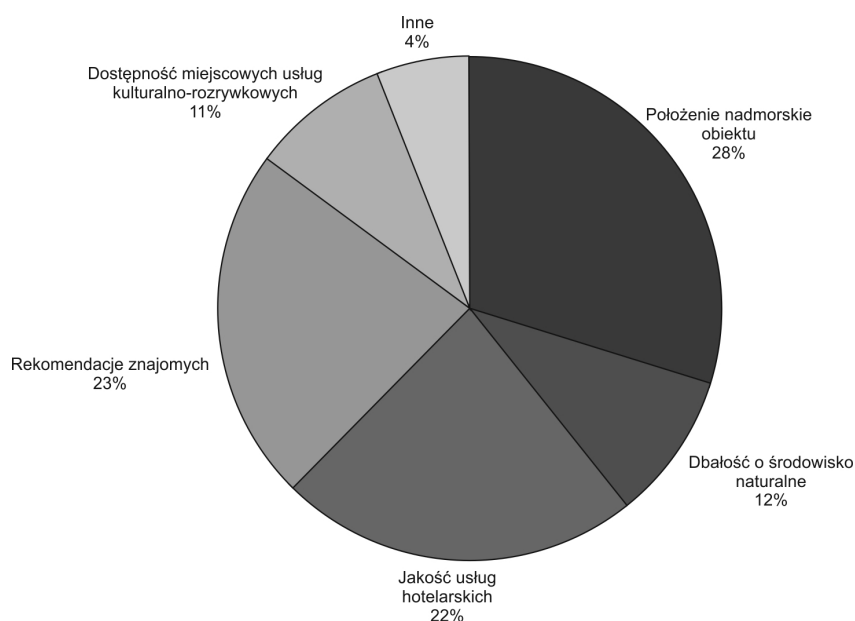

Ryc. 1. Struktura typów obiektów zakwaterowania turystycznego w gminie Ustka w 2017 roku
 Fig. 1. Structure of types of collective accommodation facilities in the Ustka commune in 2017
 Źródło: opracowanie własne.

Obiekty te zlokalizowano w miejscowościach nadmorskich ze względu na klimat, walory przyrodnicze oraz atrakcyjność krajobrazową – tzw. główne czynniki wyboru turystyki masowej oraz 3S (Sun, Sea, Sand). Te aspekty przeważały o zlokalizowaniu przedsiębiorstw hotelowych. Istotną rolę odgrywa również dostęp do Morza Bałtyckiego, bliskość jego plaży. Ze względu na bliskość do morza w badanych miejscowościach wyodrębniono trzy strefy: w pasie przybrzeżnym (do 600 m), centrum miejscowości turystycznej oraz na znacznym oddaleniu od morza (powyżej 600 m). Wśród badanych obiektów w analizowanych miejscowościach turystycznych blisko połowa (12 obiektów – 44%) znajduje się blisko morza w pasie przybrzeżnym, 30% zlokalizowanych jest na znacznym oddaleniu od morza (8 obiektów) oraz 26% występuje w centralnych strefach miejscowości (7 obiektów).

Przedstawiona lokalizacja jest pewnym skutkiem przeciążenia pasa nadmorskiego dla lokalizacji inwestycji, co wiąże się również z pewnymi uciążliwościami. Obiekty zlokalizowane blisko morza często borykają się z oddziaływaniem silnych wiatrów, znaczną odległością od punktów usługowych oraz stromymi zejściami na plażę. Podmioty usytuowane w centrum miejscowości mają problemy z hałasem, m.in. przez funkcjonowanie wesołego miasteczka (Rowy) czy też szeroki zakres usług publicznych, a także dużą liczbę turystów, którzy w większości przypadków nie dbają o środowisko naturalne, nie zwracają uwagi na mieszkańców i innych turystów (jak wynika to z przeprowadzanego wywiadu społecznego, zastrzeżenia te skierowane są najczęściej do młodzieży i dzieci). Menedżerowie oraz właściciele obiektów hotelowych narzekają również na słabe oświetlenie osiedla, dużą odległość od stacji benzynowej (najbliższe zlokalizowane w miastach Ustka oraz Słupsk), których lokalizacja w bezpośrednim pasie nadmorskim nie jest wskazana z powodów ekologicznych.

Ankietowani również zostali poproszeni o podanie czynników głównych ich powodu **wyboru lokalizacji zakwaterowania obiektu** przez turystów. Dla wyjaśnienia, czym się kierowali, na jaki czynnik zwracali największą uwagę, zaproponowano określenie (z możliwością wielokrotnego wyboru) lokalizację obiektu, dbałość o środowisko naturalne, jakość usług, rekomendację znajomych, dostępność do usług kulturowo-rozrywkowych oraz możliwość podania własnego przykładu (inny) (ryc. 2).

Ryc. 2. Główne czynniki wyboru lokalizacji miejsca zakwaterowania przez konsumentów w miejscowościach nadmorskich

Fig. 2. The main factors in choosing the location of the place of accommodation by consumers in coastal towns

Źródło: opracowanie własne.

Wśród ankietowanych w wyborze obiektu dbałość o środowisko naturalne jako czynnik oddziałujący zadeklarowało 12% respondentów, co uplasowało ten czynnik dopiero na 4. miejscu. Wybór czynników również zależy od wykształcenia podróżnego, co przekłada się na świadomość wyboru. Pytanie skierowane było do badanych grup z różnym wiekiem oraz poziomem wykształcenia (tab. 3, 4).

Dla większości średnich i starszych grup wiekowych czynnik dbałości o stan środowiska przy wyborze obiektów zakwaterowania zajmuje trzecią-czwartą pozycję (po czynnikach położenia nadmorskiego obiektu i jakości usług hotelowych), lokując się na drugiej pozycji dla najmłodszej grupy wiekowej (< 20 lat), zdominowanej przez młodzież uczącą się w różnych typach szkół z aktywną edukacją ekologiczną w ostatnim okresie (tab. 3).

Położenie obiektu plasuje się również w pierwszej trójce czynników w grupach z każdym wykształceniem. Czynnik dbałości o środowisko nie został wskazany tylko dla grupy wykształcenia podstawowego, jednak jego pozycja nie jest zbyt wysoka. Społeczeństwo z niewysokim poziomem wykształcenia zwraca uwagę na położenie obiektu noclegowego oraz na jakość usług powiązanych z ceną, co w sposób bezpośredni koreluje z ich zarobkami i dochodami. Dla ludności z wykształceniem gimnazjalnym środowisko ma wyższe znaczenie (17%), co tłumaczy fakt, że wśród ankietowanych znaleźli się uczniowie posiadający odpowiednią wiedzę w zakresie ochrony środowiska. Najmniejsze znaczenie czynnika ekologicznego było odnotowane w grupie osób z wykształceniem zawodowym. Dla turystów z wykształceniem średnim oraz wyższym czynnik środowiskowy znajduje się na 4–5. miejscu. Obie te grupy przy wyborze obiektu opierają się na jego położeniu, jakości usług oraz rekomendacjach znajomych (tab. 4). Można wstępnie ocenić, że czynniki środowiskowe odgrywa pewną rolę w wyborze miejsca zakwaterowania, lecz nie najważniejszą. Mimo wykształcenia, poziomu wiedzy oraz świadomości ekologicznej, dbałość o środowisko nie spełnia nadrzędnej, priorytetowej roli w mikroskali wyboru, ponieważ turystom wystarcza ogólna świadomość, że znajdują się w atrakcyjnym, nadmorskim regionie. Z drugiej strony można zaryzykować twierdzenie, iż turyści pewnych grup stawiają na komfort pobytu turystycznego, bez głębszego uwzględnienia czynnika środowiskowego.

Tabela 3

Znaczenie czynników wyboru miejsca zakwaterowania
w miejscowościach nadmorskich w zależności od wieku turystów (%)

Table 3

The importance of factors determining the choice of accommodation
in coastal towns depending on the age of tourists (%)

Czynnik wyboru miejsca zakwaterowania	Wiek – % odpowiedzi				
	< 20	21–35	36–50	51–65	> 65
Położenie nadmorskie obiektu	34	24	29	39	23
Dbałość o środowisko naturalne	22	11	12	13	6

Jakość usług hotelowych	11	20	26	23	6
Rekomendacje znajomych	11	30	20	10	47
Dostępność do usług kulturowo-rozrywkowych	x	13	11	12	x
Inne	22	2	2	3	18

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4

Znaczenie czynników wyboru miejsca zakwaterowania w miejscowościach nadmorskich w zależności od poziomu wykształcenia (%)

Table 4

The importance of factors determining the choice of accommodation in coastal towns depending on the level of education (%)

Czynnik wyboru miejsca zakwaterowania	Wykształcenie – % odpowiedzi				
	podstawowe	gimnazjalne	zawodowe	średnie	wyższe
Położenie nadmorskie obiektu	67	33	12	29	29
Dbłość o środowisko naturalne	x	17	8	16	11
Jakość usług	x	8	17	26	23
Rekomendacje znajomych	x	17	42	20	22
Dostępność do usług kulturowo-rozrywkowych	x	x	13	6	14
Inne	33	25	8	3	1

Źródło: opracowanie własne.

Ocena poziomu ekologiczności usług zakwaterowania turystycznego i niezbędne działania dla osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju

Planowanie rozwoju form wypoczynku oraz turystyki w sposób niewłaściwy może spowodować dewastację, degradację elementów składowych środowiska przyrodniczego oraz zniszczenie środowiska kulturowego. Natężenie zmian oraz ich skala zależna jest od regionu, liczby turystów oraz form podróży. Ruch turystyczny, a zwłaszcza jego nadmierna koncentracja, baza turystyczna ulokowana w sposób nieprawidłowy – zlokalizowana w miejscach o najwyższych wartościach przyrodniczych, nieodpowiednie formy wypoczynku oraz brak kultury turystycznej, to główne przyczyny powstawania zagrożeń odnośnie do środowiska przyrodniczego [Zaręba 2000, s. 12–17]. Ciągłe wzrastająca świadomość ekologiczna, zarówno przedsiębiorców, jak i turystów, pomaga w podejmowaniu działań, które będą korzystne dla obu stron oraz dla lokalnej społeczności i środowiska.

W celu zapoznania się z uwarunkowaniami ekologicznymi usług hoteli oraz obiektów zbiorowego zakwaterowania w miejscowościach nadmorskich na

działania proekologiczne, przeprowadzono badania ankietowe na grupie turystów (121 osób), których poproszono o wyrażenie opinii na ten temat (czy goście zostali poinformowani podczas zameldowania w obiekcie o inicjatywach proekologicznych, w jakich akcjach turyści sami wzięliby udział, gdyby odbywały się one w miejscu zakwaterowania, jakie niezbędne działania proekologiczne powinny być wdrożone w pierwszej kolejności). Działania, jakie usługodawcy w turystycznej branży podejmują najczęściej w zakresie ochrony środowiska w ostatniej dekadzie, to: instalacja żarówek energooszczędnych, urządzenia oszczędzające wodę w toaletach oraz łazienkach, ograniczenie prania pościeli itd. (tab. 5). Podczas zameldowania o inicjatywach proekologicznych w działalności obiektów hotelowych zostało poinformowanych około 28% badanej grupy, a 72% nie uzyskało takiej informacji. Wyniki zapytania o podejście do proekologicznych działań podejmowanych w obiekcie hotelowym pokazują, że niemal połowa ankietowanych (46%) stwierdziła, iż podoba im się ten pomysł (należy dbać o ochronę środowiska), 34% nie ma nic przeciwko, dopóki nie wpływa to na ich komfort w trakcie pobytu, a niespełna 20% nie ma zdania na ten temat. Przy poproszeniu o wyrażenie opinii w kwestii ewentualnej większej zapłaty z racji tego, iż hotel jest przyjazny środowisku, niemal połowa (46%) nie potrafiła się określić (nie wiedzą) w tej sprawie. Pozytywnie odpowiedziało zaledwie 23%, a 31% badanej grupy nie chciałoby zapłacić więcej. Jednak w kwestii polecenia hotelu znajomym, ze względu na jego działalność proekologiczną, zdecydowana większość (ponad 83%) poleciłaby hotel znajomym dla wypoczynku. Przy zapytaniu o gotowość udziału w akcji proekologicznych obiektów hotelarskich, wśród 121 ankietowanych padło 172 odpowiedzi (była możliwość odpowiedzi wielokrotnego wyboru).

Tabela 5

Deklarowanie udziału turystów w akcji proekologicznej
w obiektach hotelowych w zależności od poziomu wykształcenia

Table 5

Declaring the participation of tourists in ecological
campaigns in hotels in depending on the level of education

Akcja proekologiczna w hotelu, w jakiej gość brałby udział:	Wykształcenie						razem	
	podsta- wowe	gimna- zjalne	zawo- dowe	średnie	wyższe	liczba od- powiedzi	%	
Powtórne używanie ręczników	1	3	5	14	21	44	25,6	
Segregacja odpadów papierowych i organicznych – osobne pojemniki	1	2	7	22	27	59	34,3	
Używanie dozowników mydła i szamponu	x	1	4	16	39	60	34,9	

Inne	x	x	2	4	3	9	5,2
Razem	2	6	18	56	90	172	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci stwierdzili, iż najchętniej wzięliby udział w akcji używania dozowników mydła i szamponu, zamiast codziennej dostawy nowych pojedynczych mydełek/butelek (35%), niewiele mniej osób (34%) wzięłoby udział w segregacji odpadów papierowych oraz organicznych do osobnych pojemników zamontowanych w pokoju. Za powtórny użyciem ręczników zamiast dostarczania codziennie nowych padło 26% głosów (tab. 5). Uzyskano 5% odpowiedzi na zaproponowanie innego działania proekologicznego (m.in. zbiórka makulatury i baterii). Większe zaangażowanie w wyrażaniu opinii w tej kwestii wykazali grupy ankietowanych z wykształceniem średnim (ponad 1/3) oraz wyższym (około 1/2), którzy wygenerowali 85% wszystkich odpowiedzi, co świadczy o większej wiedzy w tym zakresie (tab. 6).

Tabela 6

Niezbędne działania proekologiczne, jakie powinien podjąć obiekt hotelowy z punktu widzenia turystów w zależności od poziomu wykształcenia

Table 6

Necessary ecological actions that the hotel should take from the tourists point of view depending on the level of education

Niezbędne działania proekologiczne	Wykształcenie					Razem	
	podstawowe	gimnazjalne	zawodowe	średnie	wyższe	liczba odpowiedzi	%
Ograniczyć zużycie wody	1		2	9	15	27	11,5
Segregacja odpadów	x	3	4	17	34	58	24,8
Ograniczyć zużycie energii cieplnej i energetycznej	x	2	7	10	15	34	14,5
Wprowadzać nowoczesne technologie i systemy zarządzania obiektem	x	x	4	17	19	40	17,1
Szkolić personel	x	x	2	13	16	31	13,2
Zwracać uwagę na akcje promujące ochronę środowiska w hotelu i regionie	x	5	2	14	14	35	15,0
Inne	1	1	2	1	4	9	3,8
Razem	2	11	23	81	117	234	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Skonfrontowano też wizję turystów na działalność proekologiczną w obiekcie hotelowym z ich własnym zachowaniem w życiu codziennym, a następnie poproszono o wybór najważniejszych działań, jakie powinien podjąć obiekt noclegowy, aby stał się on bardziej przyjazny środowisku. Podobnie jak w poprzednim pytaniu, była możliwość odpowiedzi wielokrotnego wyboru (wśród 121 ankietowanych padło 234 odpowiedzi, tab. 6). Łącznie uzyskane odpowiedzi w pierwszej kolejności wskazują na działania ukierunkowane na rozpowszechnienie systemu segregacji odpadów (25%), a na drugim miejscu według turystów powinny być wprowadzane nowoczesne technologie oraz systemy zarządzania obiektem (17%). Kolejne działania oscylują w granicy 11–16% i odpowiednio są to: zwiększenie uwagi na akcje promujące ochronę środowiska, ograniczenie zużycia energii, zarówno cieplnej, jak i energetycznej, szkolenie personelu oraz ograniczenie zużycia wody (tab. 4). Wśród innych działań ankietowani zaproponowali zamontowanie pomp ciepła czy też kolektorów słonecznych (oraz ponownie zbiórkę makulatury i baterii).

Ocena menedżerów branży turystycznej i właścicieli obiektów w kwestii zachowań proekologicznych propagowanych w obiekcie ma pewne zbieżności. Ustalono, że w badanym sezonie w 20 obiektach (74%) prowadzono codzienną segregację odpadów, a w 6 obiektach nie jest ona zorganizowana (22%). W 16 obiektach (59%) pościel i ręczniki były zmieniane przy zmianie turnusu oraz również „na życzenie” gościa, w połowie mniejszej grupie (8 obiektów – 30%) preferowana jest zmiana tylko i wyłącznie co turnus, przy zmianie grupy. Tylko w dwóch obiektach zmiana pościeli i ręczników jest codziennie oraz „na życzenie” gości. Obiekty hotelowe miejscowości nadmorskich używają do ogrzewania wody odpowiednio: 33% – bojlera (elektryczny i na gaz), po 17% przypadło na piece (w tym piece gazowe oraz na olej opałowy), kotły (w tym kotły gazowe, olejowe) oraz kolektory słoneczne, 10% wykorzystuje urządzenia elektryczne. Zdecydowana większość usługi pralnicze wykonuje poza obiektem – wysyła je do specjalnych zakładów (70%), we własnym zakresie usługi te pełni 22% obiektów, ponad 7% wykonuje usługi pralnicze na miejscu oraz na zlecenie.

Na zapytanie grupy menedżerów o opinię, czy uważają swój hotel/obiekt noclegowy za ekologiczny, ponad połowa (52%) określiła działalność jako ekologiczną. Zdecydowanie mniej (26%) właścicieli nie uważa, by ich obiekt pełnił taką rolę, a 15% określiło swoją działalność jako ekologiczną 50/50. Pozostali (7%) nie mają zdania lub też nie udzielili odpowiedzi. Ponadto poszukiwano w badaniu ankietowym określenia zależności pomiędzy przedsięwzięciami ekologicznymi a innymi czynnikami rynkowymi. Większość właścicieli obiektów hotelowych (52%) uważa, iż proekologiczne działania podwyższają koszty funkcjonowania obiektu, przy tym ponad 1/5 (22%) twierdzi, iż pozwolą one uzyskać nowych gości oraz zwiększyć obroty. Jednak nieliczna grupa badanych menedżerów (7%) uważa, iż działania proekologiczne podwyższają koszty, ale również obniżą komfort i wygodę gości, około 15% nie wyraziło opinii na ten temat. Dla podniesienia poziomu „ekologiczności” obszarów nadmorskich ponad 2/3 (67%) menadżerów i właścicieli obiektów hotelowych wskazuje na potrzebę aktywizacji działalności władz lokalnych/gminnych, uwzględniając działania pierwszoplanowe oraz drugoplanowe (tab. 7).

Niezbędne działania na rzecz ochrony środowiska zdaniem menedżerów obiektów zakwaterowania do zrealizowania przez administrację lokalną/gminną w miejscowościach nadmorskich

Table 7

Necessary measures for environmental protection, according to accommodation managers, to be implemented by local / commune administration in coastal towns

Działania pierwszoplanowe	Działania drugoplanowe
Budowa tras, ścieżek rowerowych oraz osobnej ścieżki dla gokartów	Poprawa stanu technicznego zejść na plaże
Częstsze oczyszczanie plaży	Wymiana przestarzałych lamp oświetleniowych, wprowadzenie ekolamp
Zwiększenie ilości (bio)toalet publicznych (bezpłatnych)	W miejscowości Poddąbie budowa zejścia na plażę dla wózków inwalidzkich
Zwiększenie ilości dotacji	Wdrożenie kanalizacji deszczowej
Poprawa stanu czystości ulic, parkingów	Wprowadzić ograniczenia zabudowy (powierzchnia, wysokość) a zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej
Usprawnienie systemu odbioru śmieci	Wywóz elektrośmieci

Źródło: opracowanie własne.

W wywiadzie indywidualnym, zdaniem menedżerów na badanym obszarze, zadania gminy najgorzej realizowane są w zakresie gospodarki odpadami oraz systemu oczyszczania zarówno ulic, jak też plaż. Najczęstsze skargi dotyczyły bowiem regularności zbiórek odpadów oraz zbyt rzadkim odbiorem w sezonie letnim, problem tkwi również w zbiórce elektrośmieci (brak takich punktów w miejscowościach nadmorskich). W zadaniach z grupy działań technicznych uwzględniono potrzeby remontowe zejść na plaże, potrzeby budowy zejścia na plażę dla wózków inwalidzkich w miejscowości Poddąbie. Istotnym problemem okazuje się również modernizacja oświetlenia publicznego.

Warto powiedzieć, że wpływ sektora hotelarsko-turystycznego na stan środowiska naturalnego nie wszystkie grupy oceniają jednakowo. Około 2/5 respondentów z wykształceniem średnim i wyższym określają stan oddziaływania turystyki na środowisko naturalne jako znaczący, od 1/5 do 1/3 we wszystkich grupach ocenia ten problem jako nieznaczący, a od 1/2 do 2/3 (zwłaszcza w grupach z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym) nie mogą sprecyzować swojej opinii w tej sprawie, co wymaga dalszego poszerzenia edukacji o programach proekologicznych.

Podsumowanie

Przedstawione rezultaty badania różnych typów obiektów zakwaterowania turystycznego, a nie tylko hoteli, jak w szeregu badań [Kaperka, Wszendybyl-Skulska 2017], powinny przyczynić się do poszerzenia wiedzy w badanym zakresie oddziaływania działań proekologicznych na rozwój i jakość usług hotelowych. Decyzja hotelarzy w zakresie wdrażania różnych ekologicznych praktyk i strategii marketingowych powinny opierać się na analizie kosztów świadczonych usług, uzyskiwanych korzyści oraz satysfakcji klientów. „Zielone” hotele powinny być raczej normą niż wyjątkiem w praktykach zrównoważonego rozwoju usług hotelarskich, oczywiście z uwzględnieniem podejścia konsumentów do ceny i lokalizacji takich obiektów. Dla wprowadzenia takich programów konieczne są prawne działania regulacyjne, a także lepsza komunikacja między hotelarzami a klientami, zakładana w strategiach marketingowych [Han i in. 2018]. Często dla większości klientów to lokalizacja hotelu, cena, jakość usług i wygoda przy wyborze typu hotelu są ważniejsze niż zielone praktyki. Rosnąca liczba klientów preferujących „zielone zakwaterowanie” ze względu na jego proekologiczne podejście nie stała się, jak na razie, dominującym czynnikiem we wszystkich segmentach rynku zakwaterowania turystów. Wynika to raczej z faktu, że szerokie stosowanie ekologicznych praktyk (energooszczędzanie, stosowanie ekologicznych środków czystości, oszczędny system wodno-kanalizacyjny, programy recyklingu i in.) mogą obniżyć komfort pobytu gości, co może spowodować niekorzystne zachowania zakupowe konsumentów w przyszłości, ponieważ badania wykazują pozytywny związek między stanem „ekologiczności” hoteli dla środowiska a lojalnością konsumentów usług [Chen 2015].

W strefie przybrzeżnej Polski turystyka nadmorska jest w szeregu przypadków jedną z przyczyn zagrożeń ekologicznych. Niedostateczna świadomość ekologiczna mieszkańców regionów nadmorskich oraz zachowania turystów w procesie odpoczynku też staje się czynnikiem zagrażającym środowisku w warunkach zbyt wysokiej koncentracji i przekroczenia norm chłonności rekreacyjnej. Badany reprezentacyjny obszar na Pomorzu Środkowym (wiejska gmina nadmorska Ustka) jest typową destynacją turystyczną o ekstensywnym rozwoju funkcji turystycznej w ostatnim 25-leciu, która w sezonie letnim razem z uzdrowiskiem Ustka przyciąga ponad 200 tys. turystów swoją osobliwością krajobrazów, bliskością Morza Bałtyckiego, licznymi atrakcjami turystycznymi. Krajobraz nadmorski w połączeniu z otaczającymi go ekosystemami leśnymi przyczynia się do bliskości człowieka z naturą, stwarza możliwości spacerowania piaszczystymi plażami (Rowy, Poddąbie, Dębina, Orzechowo), podziwiania niezwykle atrakcyjnych klifów (Klify Poddębskie) a także odwiedzanie punktów widokowych.

Obszar nadmorski Pomorza Środkowego, w tym gminy Ustka, osiąga wysokie wskaźniki określające funkcje turystyczne. Coraz większą rolę odgrywa funkcja uzdrowiskowa, zwłaszcza kuracjusze komercyjni dostarczający większych zysków destynacji [Stelmach 2017, s. 65]. Dobrze rozwinięta baza turystyczna przekłada się na zagospodarowanie przestrzenne obszarów gminnych. Wraz ze wzrostem liczby

hotele, pensjonatów i innych obiektów noclegowych, wzrasta liczba turystów odwiedzających gminę, rozwija się lokalny sezonowy rynek zatrudnienia. Stwarza to dobre warunki dla przedsięwzięć inwestycyjnych, rozwoju infrastruktury ekologicznej, która jest na wysokim poziomie, co wpływa zarówno na jakość życia mieszkańców, jak i na pobyt wczasowiczów. Ruch turystyczny, duża ilość mieszkańców, infrastruktura na dobrym poziomie sprawiły również, iż rozwojowi uległo zaplecze usługowe, w tym kulturowo-rozrywkowe oraz gastronomiczne. Aby promować kulturę, organizowane są imprezy w parku w Rowach oraz mniejsze wydarzenia na stacji rowerowej w Poddąbiu. W interesach przedsiębiorców z branży hotelowej jest dalsze wdrażanie programów na rzecz ochrony środowiska, podniesienie świadomości ekologicznej oraz edukacji ekologicznej.

Działania proekologiczne, nowe innowacyjne technologie przyczyniają się przede wszystkim do podniesienia kosztów (jak wskazuje 52% menedżerów badanych obiektów) działalności hotelów na pierwszych etapach, poprawiając ich pozycję i konkurencyjność na rynku lokalnym w przyszłości. Wprowadzenie rozwiązań proekologicznych to kosztowna inwestycja, jednak pozwoli ona osiągnąć wysoki poziom ekologicznej efektywności. Na zachowanie nabywcze konsumentów usług turystycznych oddziałuje szerokie spektrum czynników społeczno-ekonomicznych, kulturowych, marketingowych [Rosa 2012]. Badania w obiektach zakwaterowania turystycznego na obszarach nadmorskich wykazały, że zastosowanie proekologicznych działań w czasie pobytu w obiektach hotelowych niemal połowa ankietowanych (46%) ocenia pozytywnie, a 34% toleruje ich zastosowanie, dopóki nie wpływa to na ich komfort w trakcie pobytu (grupa 20% respondentów nie ma ukształtowanej opinii na ten temat). W badaniach ankietowych szerszej sieci w 23 hotelach na terenie Polski również wykazano, że ponad 32% respondentów przy wyborze obiektu na nocleg bierze pod uwagę fakt prowadzenia w hotelu działań proekologicznych, a blisko 62% gości uważa, że w obiektach powinny być podejmowane tego typu inicjatywy. Ponad 35% gości byłoby w stanie zapłacić więcej za pobyt wiedząc, że w hotelu prowadzone są działania przyjazne środowisku [Kapera, Wszendybyl-Skulska 2017]. Takie praktyki nie odbiegają od podstawowych tendencji na rynku hotelowych obiektów zakwaterowania w innych krajach [Chen 2015], gdzie główne powody wprowadzenia zrównoważonych praktyk determinują niższe koszty operacyjne, wymagania klientów i cele marketingowe, a także dążenie do poprawy efektywności działania, wizerunku jednostki i pozycji konkurencyjności.

Z punktu widzenia konsumentów najcenniejszymi środkami ekologicznych praktyk są rozszerzone programy recyklingu (woda, inne materiały, odpady itp.), wykorzystanie produktów wytwarzanych lokalnie, a także środki oszczędzania energii i wody. Wszystkie grupy wiekowe deklarują chęć udziału w akcji proekologicznej w czasie pobytu w miejscowościach nadmorskich, ich aktywność wzrasta przy wyższych poziomach wykształcenia. Wprowadzenie nowoczesnych technologii i systemów zarządzania obiektami oraz poszerzenie akcji promujących ochronę środowiska w hotelu i regionie (32% wskazań), razem z działaniami przy ograniczaniu zużycia wody, segregacji odpadów, obniżaniu zużycia energii cieplnej i energetycznej (61% wskazań),

są deklarowane przez turystów jako priorytetowe kierunki działalności proekologicznej. Podnoszenie świadomości w tym względzie jest konieczne dla osiągnięcia efektywnych zmian i poprawiania walorów estetycznych krajobrazów strefy nadmorskiej. Rozwój zagospodarowania turystycznego strefy nadmorskiej generuje dalsze potrzeby opracowania przedsięwzięć na rzecz ochrony oraz poprawy stanu środowiska, tworzenia nowoczesnych instrumentów, w celu zachowania różnorodności biologicznej tego unikatowego obszaru. Dalszego rozwoju potrzebują działania inwestycyjne w rozwoju lokalnym i regionalnym, które mają doprowadzić do zwiększenia liczby miejsc pracy, promowania regionalnych produktów turystycznych. Działania te często kreują liczne sytuacje konfliktowe w relacji ląd–morze oraz w strefie brzegowej, gdzie na obszarach naturalnych (bardzo wrażliwych na działalność antropogeniczną) oczekiwany jest rozwój branży turystycznej [Łabuz 2013]. Jednak szersze analizy wdrażania zrównoważonego rozwoju w hotelarstwie [Kapera 2018, s. 32] wykazują, że na rynku turystycznym brakuje przepisów, które bezpośrednio wymusiłyby na przedsiębiorcach dbałość o środowisko przyrodnicze i społeczne. Potrzebne jest wypracowanie w obiektach noclegowych zakwaterowania turystów systemu szerszych zachęt klienta do podejmowania aktywności w proekologicznych zachowaniach. Na przykład klienci, którzy zarejestrują się w programie lojalnościowym, mogą oczekiwać bezpłatnych ulepszeń w pokojach, dotowanych zabiegów SPA, bezpłatnych lunchów, bezpłatnego wi-fi, zniżek na powtórne wakacje i specjalnych upominków [Chen 2015]. W celu osiągnięcia zrównoważonego rozwoju gospodarki turystycznej i przemian proekologicznych niezbędne jest przeprowadzenie dalszych badań społeczno-geograficznych i marketingowych na szerszej próbie ankietowanych w innych miejscowościach nadmorskich. Dla takich prac mogą być przydatne opracowane typy kwestionariuszy dla turystów i menedżerów, a uzyskany wyniki mogą być traktowane jako badania pilotażowe reprezentacyjnego obszaru.

Literatura

- Cembruch-Nowakowski M., 2019, Green Hotels – Exception or Norm? *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 33(3), s. 159–175, DOI: 10.24917/20801653.333.11.
- Chen R.J.C., 2015, From sustainability to customer loyalty: A case of full service hotels' guests. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 22, p. 261–265, DOI: 10.1016/j.jretconser.2014.08.007.
- Han H., Lee J.S., Trang H.L.T., Kim W., 2018, Water conservation and waste reduction management for increasing guest loyalty and green hotel practices, *International Journal of Hospitality Management*, 75, p. 58–66, DOI: 10.1016/j.ijhm.2018.03.012.
- Jazewicz I., 2009, Rozwój turystyki w miejscowościach nadmorskich środkowego wybrzeża na przykładzie Poddąbia, *Śląskie Prace Geograficzne*, nr 6, s. 45–62.
- Johann M., 2019, *Satysfakcja klientów na rynku usług turystycznych*, Warszawa, Difin S.A., s. 225.

- Kapera I., 2018, Rozwój zrównoważony w hotelarstwie – między teorią a praktyką w Polsce, *Turyzm*, 28/2, s. 25–32.
- Kapera I., Wszendybyl-Skulska E., 2017, Działania proekologiczne w ocenie gości hoteli, *Turyzm*, 27/2, s. 59–64.
- Kizielewicz J., 2015, Regionalizacja światowego rynku cruisingu, *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, t. XVI, z. 4 (cz. II), s. 61–74, <http://piz.san.edu.pl/docs/e-XVI-4-2.pdf> [dostęp: 26.04.2020].
- Kowalczyk A., Derek M., 2010, *Zagospodarowanie turystyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 423.
- Krzymowska-Kostrowicka A., 1997, *Geoekologia turystyki i wypoczynku*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Łabuz T. (red.), 2013, *Sposoby ochrony brzegów morskich i ich wpływ na środowisko przyrodnicze Polskiego wybrzeża Bałtyku. Raport*, Warszawa, Fundacja WWF, s. 63.
- Pająk L., 2017, Powstały nowe kryteria ekologiczne dla hoteli i kempingów, <https://wlaczoszczedzanie.pl/powstaly-nowe-kryteria-ekologiczne-dla-hotel-i-kempingow/> [dostęp: 18.03.2020].
- Parzych K., 2013, Differentiation of structure of accommodation base of seaside resort and its role in reception of tourist traffic. Case study of Rowy, *Baltic Coastal Zone. Journal of Ecology and Protection of the Coastline*, vol. 17, p. 89–100.
- Parzych K., 2017, Wykorzystanie funduszy europejskich na rozwój zagospodarowania turystycznego gmin nadmorskich pobrzeża Bałtyku, *Turyzm*, t. 27, z. 1, s. 45–51.
- Pirozhnik I., 2019, Poland's tourist market: structural and territorial features of development, *Tourism and hospitality*, Nr 1, s. 51–68 (in russian).
- Przwoźniak M., 2001, *Dynamika i ewolucja środowiska przyrodniczego strefy nadmorskiej w Polsce – przyczyny, skutki, prognoza*, [w:] *Przemiany środowiska przyrodniczego Polski a jego funkcjonowanie, Problemy Ekologii Krajobrazu*, K. German, J. Balon (red.), t. 10, Kraków: Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 45–52.
- Rocznik statystyczny gospodarki morskiej*, 2019, Szczecin, WUS, s. 284–297.
- Rocznik statystyczny województwa pomorskiego. Podregiony, gminy, powiaty*, 2019, Gdańsk, WUS, s. 289–297.
- Rocznik statystyczny województwa zachodniopomorskiego. Podregiony, gminy, powiaty*, 2019, Szczecin, WUS, s. 316–318.
- Rosa G., 2012, Czynniki kształtujące zachowania nabywców usług turystycznych na przykładzie badań rynku europejskiego, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, nr 699: *Ekonomiczne problemy usług*, nr 84, s. 123–135.
- Rydz E., 2014, Zróżnicowanie przestrzeni turystycznej Pomorza Środkowego, *Turyzm*, 24/1, s. 73–80.
- Skrzeszewska K., 2015, Wybrane aspekty rozwoju turystyki nadmorskiej i morskiej krajów regionu Morza Bałtyckiego, *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, t. XVI, z. 4 (cz. II), s. 43–60.
- Stelmach P., 2017, Struktura dystrybucji usług uzdrowiskowych a funkcja uzdrowiskowa gmin uzdrowiskowych województw kujawsko-pomorskiego, pomorskiego i podkarpackiego, *Turyzm*, 27/1, s. 63–70.
- Studzieniecki T., Palmowski T., 2019, Delimitacja destynacji turystycznej na przykładzie Regionu Morza Bałtyckiego, *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, t. XX, z. 2 (cz. I), s. 91–107.

- Szwichtenberg A., 2019, *Gospodarka turystyczna na polskim wybrzeżu w drugiej połowie XX w. i na początku XXI w.*, [w:] *Polska Geografia Morza. Przyrodnicze i społeczno-ekonomiczne badania morza i obszarów nadmorskich*, A. Cedro (red.), Szczecin: Uniwersytet Szczeciński, s. 7–27.
- Turystyczne obiekty noclegowe na obszarach nadmorskich w lipcu i sierpniu 2019 r. Informacje sygnałowe*, GUS, Warszawa, s. 9.
- Warszyńska J., Jackowski A., 1978, *Podstawy geografii turystyki*, PWN, Warszawa.
- Zaręba D., 2006, *Ekoturystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Zentalska D., 2016, *Ekoturystyka w Polsce. Departament Strategii Polskiej Organizacji Turystycznej*, Warszawa, s. 7–9, <https://www.pot.gov.pl/pl/dane-i-wiedza/dane-i-wiedza/badania-i-analazy> [dostęp: 29.04.2020].

Summary

The article presents the issue of the use of ecological factors in the operation of tourist accommodation facilities in Central Pomerania. The aim of the article is to analyze pro-ecological factors and activities in the provision of hotel accommodation services for tourists in the coastal region and to explain the necessary actions according to the opinions of tourists and industry managers, which must be taken to achieve the goals of sustainable development of coastal tourism. Field studies were carried out in three coastal towns (Rowy, Dąbki and Poddąbie) of the Ustka commune in the summer tourist seasons (June–August 2016 and 2017). To develop the results, an analytical and synthetic analysis was used to determine the degree of use of ecological factors in the operation of tourist accommodation facilities. Basic statistical materials on the development of tourism in local units of Central Pomerania were obtained from the statistical studies of the Statistical Office in Gdansk and Szczecin. The documentary method was used, surveys of tourists and managers of tourist accommodation facilities were carried out.

Preliminary results of researches in the selected region showed that all age groups declare their willingness to participate in a pro-ecological campaign during their stay in coastal cities, their activity increases at higher levels of education. The introduction of modern technologies and facility management systems as well as the expansion of measures to protect the environment in the hotel and the region (32% of readings) along with measures to reduce water consumption, waste sorting, reduce heat and energy consumption (61% of readings) are announced by tourists priority areas of pro-ecological activity.

For most middle and older age groups, the factor of environmental concern when choosing accommodation facilities is in the third or fourth position (after the factors of the location of the seaside property and the quality of hotel services), taking second place in the youngest age group. Almost half of the respondents (46%) stated that they actively participated in pro-ecological campaigns in hotel facilities, more than 1/3 of the respondents (34%) have nothing against participating in such events if this does not affect their comfort during their stay. Pro-ecological activities and new innovative technologies contribute primarily to increased costs (as indicated by 52% of the managers of the inspected objects) of accommodation facilities in the first stages, to increase their competitiveness in the local market in the future.

